

ACTORI STATALI ȘI NON-STATALI ÎN ERA GLOBALIZĂRII

*Lector univ. dr. Iulian LĂZĂRESCU**

Începutul secolului al XXI-lea coincide cu începutul unei noi ere în politica internațională, rolul central fiind jucat de economie și securitate. Actualul mediu internațional de securitate este marcat de transformări profunde în principalele domenii ale existenței sociale. Scopul acestui studiu este de a realiza o scurtă analiză a principalilor actori statali și non-statali activi în domeniul politicii internaționale pentru a putea avea o mai bună imagine asupra rolului lor, importanței, precum și a evoluției în viitor.

The beginning of the 21st century coincides with the start of a new era in international politics, the central role being played by economy and security. The current international security environment is marked by profound transformations in the main field of social existence. The purpose of this study is to conduct a brief analysis on the main statal and non-statal actors active in the field of international politics, in order to have a better understanding of their role, importance and evolution.

Începutul secolului XXI coincide cu cel al unei noi ere în politica internațională, în evoluția viitoare a lumii și în noua ordine mondială, locul central fiind ocupat de economie și securitate.

Mediul actual de securitate este marcat de modificări profunde în principalele domenii ale existenței sociale. Războiul Rece s-a sfârșit, în anii 1990-1991, URSS și Iugoslavia s-au dezmembrat, NATO și UE s-au extins spre est, în direcția bazinului Mării Negre, Caucazului și Orientului Apropiat (între Marea Baltică și Marea Neagră), UE accede spre statutul de actor mondial, la rivalitate cu SUA, Federația Rusă și-a redus influența politică și militară, China și India aspiră la rangul de „superputeri politico-economice”, SUA rămân încă singura „hiperputere”, globalizarea înregistrează progrese notabile (cooperare/concurență internațională), armele devin tot mai puternice și „inteligente”, se amplifică revoluțiile în știință etc. Societățile tradiționale preindustriale, economiile naționale și regionale, mentalitățile

* Academia Națională de Informații “Mihai Viteazul”; e-mail: iulian.lazarescu@yahoo.com

și comportamentele sociale se remodelează, „civilizațiile se întrepătrund și se confruntă”, totul părănd să se miște spre „statul global”¹.

Vechi actori își reduc ponderea sau dispar de pe scena internațională; alți actori de tip statal, sisteme integrate economico-politice și militare, corporații și ONG-uri transnaționale, organizații regionale, continentale și globale își dispută și își împart „prima scenă a lumii”. La începutul mileniului III este foarte clar că o nouă lume se naște, chiar dacă, într-un fel, cel puțin „trei lumi” continuă să coexiste².

Vulnerabilitățile lumii contemporane se asociază cu resursele materiale existente, condițiile de mediu, cu multiple ipostaze ale naturii și comportamentului actorilor statali și nonstatali. Cât privește amenințările, acestea sunt legate de consecințele negative ale globalizării economiei, soldate cu sărăcirea a milioane de oameni, de proliferarea armelor de distrugere în masă, de terorismul internațional la care se adaugă rețelele crimei organizate care amenință stabilitatea mondială, precum și conflictele locale și interne, inter-religioase și interetnice³.

Mediul de securitate al secolului XXI este caracterizat de transformări substanțiale, care necesită adaptarea criteriilor clasice de analiză a securității internaționale. Noile provocări la adresa securității, generate de suprapunerea unor fenomene precum globalizarea și fragmentarea, se adaugă unor forme clasice de riscuri și vulnerabilități regionale. Se mențin focare de tensiune tradiționale, dar modul lor de dezvoltare este influențat în mod intrinsec de apariția unor riscuri neconvenționale și transfrontaliere, precum terorismul, crima organizată și proliferarea armelor de distrugere în masă⁴.

Unele grupuri de state au intrat într-o etapă post-industrială de dezvoltare, în vreme ce altele se află într-o perioadă de tranziție politică și economică spre modernitate. În anumite regiuni a crescut numărul „societăților fragile” și, implicit, inabilitatea acestora de a controla evoluțiile de pe teritoriile naționale proprii⁵.

Abordarea riscurilor neconvenționale după încheierea antagonismului bipolar impune necesitatea unor noi tipuri de solidaritate internațională. Transformările profunde ale începutului de secol se află într-o relație de proporționalitate directă atât cu creșterea rolului comunității internaționale în prevenirea conflictelor, managementul și soluționarea crizelor cât și cu extinderea geografică a procesului de democratizare⁶.

¹ http://www.generatiaeuropeana.ro/home/article/ro/intro/eseuri/geopolitica_siguranta/securitate_prin_ultima_accesare 01.03.2011.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ Teodor FRUNZETTI, „Dinamici globale și actori non-statali”, *Lumea militară*, nr. 3, 2005, disponibil la <http://www.lumeamilitara.ro/index.php?mod=articol&idart=30&numar=3/2005§iune=Mondo%20militare>, ultima accesare 23.04.2011.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

Evoluțiile post - 11 septembrie 2001 au accentuat faptul că abordarea securității prin prisma strictă a factorului militar nu este suficientă. Condiția *sine qua non* pentru un management cooperativ al securității nu este reprezentată doar de reformele instituționale, ci și de principiile indivizibilității securității, transparenței și angajamentului global și regional al comunității internaționale⁷.

Principalele procese generatoare de securitate în plan continental sunt lărgirea NATO și a Uniunii Europene. La acestea se adaugă dezvoltarea formelor de cooperare subregională, precum și tendințele de dezvoltare a unor sisteme de management al crizelor, prin coordonarea organizațiilor cu responsabilități în domeniu (ONU; NATO; UE; OSCE). De asemenea, în noul context de securitate, adaptarea și transformarea NATO va conduce la configurarea unor noi parteneriate și forme de cooperare, precum și la crearea unor instrumente specifice de contracarare a riscurilor neconvenționale⁸.

Se observă o serie de tendințe de *globalizare a securității* prin mecanismele de implicare militară a SUA, a coalițiilor, precum și a NATO în diferite regiuni ale lumii. Aceste evoluții ale măsurilor de securitate se dezvoltă pe două dimensiuni principale, respectiv una *reactivă* (prin declanșarea/angajarea în intervenții militare împotriva unor state generatoare de riscuri – Afganistan, Irak) și pe o dimensiune relativ nouă, *anticipativă și preventivă*, legată de abordarea într-o manieră extinsă a surselor de risc, prin lansarea unor formule de parteneriat în flancul sudic al NATO, în Orientul Mijlociu, Caucaz și Asia Centrală. Pe aceste două dimensiuni, globalizarea a permis inclusiv apariția după războiul rece a unor strategii globale și modificări fundamentale ale politicilor tradiționale ale unor state din America Latină (Argentina) și Asia (Japonia), prin participarea la coaliția direcționată de SUA⁹.

Actorii sistemului internațional

Pentru a identifica modul în care se comportă actorii statali și non-statali ai sistemului internațional, trebuie să ținem cont de un anumit criteriu. Cel mai reprezentativ este puterea de care dispune statul respectiv în relațiile internaționale, concept care va fi discutat în cele ce urmează.

Deci, competiția pentru putere, de orice fel ar fi ea, reprezintă în viziunea teoreticienilor, principalul fundament al politicii internaționale care duce inevitabil la tensiuni, crize și conflicte între actorii acestei scene dinamice. În lumea de azi se manifestă, poate mai pregnant ca niciodată, două tendințe. Pe de-o parte, tendința unor mari actori ai scenei internaționale de a-și exercita puterea în plan zonal, regional sau mondial, iar pe de altă parte, jocurile de putere marcate de eforturile unor state de a ieși din sfera de influență a unor puteri și de a se re poziționa în alte

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

formule. În cadrul acestora din urmă, apreciind că pot să-și apere și să-și promoveze mai direct și mai eficient propriile interese¹⁰.

Actorii statali

Statele au tipuri specifice de comportament pe arena internațională. Teoreticienii descriu statul ca pe un vehicul pentru securitate și ca pe un instrument al bunăstării. Locul și comportamentele statelor în sistemul internațional se stabilesc, în general, în raport cu puterea lor dar și cu funcțiile îndeplinite în sistem. Referitor la conceptul de putere, literatura de specialitate ne oferă o multitudine de accepțiuni ale acestuia. În contextul relațiilor internaționale și al diplomației, conceptul de putere semnifică abilitatea unui stat de a influența sau a controla alte state. Statele care au o astfel de abilitate sunt numite puteri, puteri de mijloc, puteri regionale, mari puteri, superputeri sau hiperputeri. Henry Kissinger definește puterea ca fiind „capacitatea unei entități de a-și impune voința asupra alteia sau de a rezista presiunii exercitate de altă entitate”¹¹.

Se poate afirma că puterea este o relație asimetrică între indivizi, grupuri, organizații, state etc., iar exercitarea ei este strâns legată de intențiile, nevoile, valorile sau interesele acestora, precum și de distribuția inegală a resurselor. Astfel, pentru a putea determina și compara puterea statelor, analiștii politici utilizează frecvent ierarhizarea în funcție de potențialul de putere, care derivă din mai multe surse: geografică, demografică, economică, militară, cultural-religioasă etc.¹².

Mai nou, cercetătorii americani au revenit la folosirea conceptului de putere națională (economică, militară, tehnologică, culturală, instituțională etc.). Totodată, se utilizează și conceptele de putere soft (soft power) și putere hard (hard power). Categoria „soft” vizează surse culturale sau imagologice și se manifestă prin persuasiunea sau atragerea celui mai slab către un anumit model. Categoria „hard” are în centru mijloacele militare și economice care contribuie la impunerea voinței unui actor asupra altui actor. Adeseori, cele două forme ale puterii se combină¹³.

O preocupare constantă a teoreticienilor și analiștilor de securitate se referă la puterea militară, bază a puterilor regionale și globale. În principiu, puterea militară este capacitatea de acțiune armată a unui stat, asigurată de potențialul său miliar (buget, personal, infrastructură, armament, logistică, industria de apărare și instituțiile de cercetare-dezvoltare de profil)¹⁴.

¹⁰ Constantin BĂHNĂREANU, *Resurse energetice, crize, conflicte*, București, Editura Militară, 2008, p.37.

¹¹ Henry KISSINGER, *Problems of National Strategy. A Book of Readings*, ed.V, 1971, p.3.

¹² M. ORZEAȚĂ, *Securitatea și continua transformare în secolul XXI. Eseuri*, București, Editura Militară, 2004, p.38.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

Între indicatorii puterii militare pot fi amintiți: nivelul de instruire a personalului; timpul de reacție la solicitări; capacitatea de proiecție și susținere a forțelor în diferite teatre de operații, inclusiv în afara frontierelor naționale; nivelul de descurajare pe care-l produce; rezultatul analizei comparate între mijloacele de luptă din înzestrarea proprie și cele mai importante la nivel mondial¹⁵.

Sintetizând, putem susține că puterea înseamnă resurse, strategii și rezultate. De pildă, puterea politică se măsoară și prin influența internațională pe care o exercită un stat. Puterea economică echivalează cu furnizarea de bunăstare. Puterea comercială derivă din cea economică și constă în rata de participare la comerțul mondial. Puterea societală se referă la capacitatea societății de a elabora modele de gândire și modele de organizare socială, adaptate la constrângerile interne și internațional¹⁶.

Trebuie remarcat că presiunea internațională ca și puterea nu se distribuie uniform. „Cu cât o țară este mai mare, mai importantă sau cu cât deține o poziție strategică mai relevantă, cu atât constrângerile internaționale sunt mai puternice. Marile puteri și statele localizate strategic sunt „condamnate“ să proiecteze mai multă putere în sistemul internațional decât celelalte și să producă astfel mai multă securitate decât consumă. Statele pivot (Turcia, Israel, Polonia, România, Coreea de Sud, Gibraltar-Marea Britanie, Taiwan, Pakistan, Panama, printre altele) joacă un rol important în securitatea internațională, grație localizării lor strategice¹⁷.

Revenind la conceptul de putere, subliniem necesitatea abordării multilaterale a acestuia, pe toate dimensiunile sale de manifestare: umană, politică, economică, culturală, tehnologico-informațională și militară.

De remarcat faptul că în prezent, nici un stat nu deține supremația deplină sau măcar la majoritatea acestor indicatori, cu toate că SUA se află pe prima poziție.

Așadar, după sfârșitul perioadei de confruntare bipolară, avem de-a face cu: o singură superputere – SUA, o putere în relativă revenire – Federația Rusă și puteri în creștere – China și India. Toate dispun de arma nucleară și dezvoltă programe spațiale. Pe de altă parte, liderii vest-europeni consideră UE drept „cea mai mare putere civilă a lumii“. Trebuie să subliniem, însă, că puterile statelor se intercondiționează și se completează reciproc, iar efectele lor în viața internațională sunt cumulative.

Actorii supra-statali

Organizația Națiunilor Unite (ONU)

Principala menire a Organizației Națiunilor Unite, înființată la 26 iunie 1945 (efectivă la 24 octombrie 1945) este, de peste 60 de ani, menținerea păcii și securității internaționale, precum și promovarea cooperării economice, sociale,

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Sava, N. Ionel, *Studii de securitate*, București, Centrul Român de Studii Regionale, 2005, p.166;

¹⁷ *Ibidem*.

culturale și umanitare. De la bun început, ONU a devenit unicul moderator la nivel global al disputelor ce s-ar fi putut transforma în conflicte și singurul actor internațional cu cel mai important cuvânt în restabilirea păcii în zonele de conflict. Organizația se ghidează după principiul pacea și securitatea internaționale durabile sunt posibile numai dacă este asigurată bunăstarea economică și socială a oamenilor din toată lumea, ceea ce face ca una dintre cele mai importante coordonate ale activității sale să fie susținerea dezvoltării economice și sociale a statelor lumii¹⁸.

În anii Războiului Rece, organizația a avut contribuții remarcabile la împiedicarea unei confruntări distrugătoare între blocuri și a asigurat un cadru instituțional de negociere. După 1990, ONU s-a văzut confruntată cu noile provocări ale epocii: terorismul internațional, conflictele interetnice și inter-religioase, accentuarea decalajelor economice, proliferarea armelor de distrugere în masă și a crimei organizate. În acest context, organizația a fost relativ depășită de conflictele din fosta Iugoslavie, spațiul ex-sovietic sau din zona Golfului Persic. În ultima perioadă, organizația s-a angajat în realizarea unor profunde transformări de structură, de la remodelarea Consiliului de Securitate, până la rediscutarea raporturilor dintre acesta și Adunarea Generală¹⁹.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

Prin Tratatul Atlanticului de Nord a fost creată la 4 aprilie 1949 o asocieră de state suverane, o alianță de apărare colectivă. NATO, construită pe baza acestui Tratat, este o organizație interguvernamentală ai cărei membrii își păstrează integral suveranitatea și independența și care oferă un forum de consultare asupra problemelor politice și militare, dar și non-militare ce pot afecta securitatea statelor membre. NATO este o alianță politică și de apărare, astfel încât capacitatea sa de apărare are drept scop descurajarea agresiunii sau oricărei alte forme de presiune, iar dispozitivul său militar se bazează pe principiul că țările membre trebuie să mențină colectiv o apărare adecvată pentru descurajarea agresiunii și pentru a-și păstra integritatea teritorială și a restabili pacea. Prin realizarea politicii de securitate și de păstrare a ordinii la nivel internațional, au fost stabilite următoarele mijloace principale: menținerea unui potențial militar suficient pentru a preveni războiul și pentru a asigura o apărare eficientă; o capacitate globală de a gestiona crizele care pun în pericol securitatea membrilor Alianței; promovarea activă a dialogului cu alte

¹⁸ C. BĂHNĂREANU, *op.cit.*, p.55.

¹⁹ *Ibidem*.

țări; o înțelegere a securității europene în termenii cooperării, mai ales în domeniul controlului armamentelor și al dezarmării²⁰.

Valențele globale de securitate ale NATO sunt date, în principal, de: locul și rolul esențial în noua structură globală de securitate; amploarea spațială și demografică; conceptul strategic și misiunile adoptate la București; remodelarea sa ca o instituție de securitate prin cooperare; capacitatea reală de obținere și de menținere a echilibrului mondial; extinderea competențelor și mecanismelor de securitate comunitare; sporirea capacității de proiecție planetară a forțelor, a celei operaționale, logistice și de susținere în teatru; lupta sa cu terorismul internațional și proliferarea armelor de distrugere în masă; redefinirea relațiilor cu Federația Rusă; întâietatea tehnică și tehnologică militară; adaptarea perfectă la evoluțiile mediului de securitate; adecvarea deplină a răspunsurilor sale la noile amenințări; atragerea partenerilor la acțiuni în sprijinul păcii²¹.

„NATO a devenit mai mult decât o simplă alianță politică și militară, extinzându-și rolul și afirmându-se și ca o organizație de securitate regională, încercând să asigure securitatea și în zona statelor care nu sunt membre ale Alianței, prin operațiuni de menținere a păcii și răspuns la crize, cât și prin sprijinirea acordării de ajutor umanitar”²².

Uniunea Europeană (UE)

Uniunea Europeană este o uniune de state caracterizate prin grade diferite de integrare. Obiectivul său îl constituie realizarea unei uniuni din ce în ce mai strânse între membrii săi, prin dezvoltarea cooperării funcționale între state în domenii variate, începând cu realizarea, în 1951, a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului până la semnarea, la sfârșitul anului 2007, a Tratatului de Reformă de la Lisabona.

Una dintre cele mai controversate teme din domeniul relațiilor internaționale constă în definirea și clarificarea naturii și rolului UE pe scena internațională²³.

Tratatul de la Lisabona pune la dispoziția Uniunii cadrul legal și instrumentele juridice necesare pentru a face față provocărilor viitoare. Reformele propuse de acest tratat pot fi sintetizate, astfel:

- acordarea statutului juridic obligatoriu Cartei Drepturilor Fundamentale prin introducerea acesteia în Dreptul Primar European;

²⁰ N. DOLGHIN, M. DINU, V. POPA, *NATO între certitudini și așteptări*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004, p.8.

²¹ *Ibidem*.

²² D. VĂTĂMAN, *Organizații europene și euroatlantice*, Editura Lumina Lex, București, 2008, p.137.

²³ C. BĂHNĂREANU, *op.cit.*, p.57.

- extinderea domeniilor în care deciziile se adoptă de către Consiliul cu majoritate calificată (în loc de unanimitate, fie prin aplicarea majorității calificate în domenii care în prezent sunt supuse votului unanim (azilul, migrația, EUROPOL, EUROJUST, controlul la frontiere, inițiativele înaltului Reprezentant pentru PESC);

- menținerea inovațiilor în materie de politică externă și de securitate comună din Tratatul Constituțional, precum și în cea de apărare, prin preluarea majorității prevederilor în acest domeniu;

- includerea unei clauze de solidaritate între statele membre pentru o serie de amenințări, precum terorism, catastrofe de origine umană sau naturală, ori dificultăți în domeniul energetic;

- Tratatul conferă un cadru legal stabilirii de relații privilegiate între Uniune și statele din vecinătate;

- acordarea personalității juridice internaționale unice Uniunii Europene, aspect care va permite o coerență și vizibilitate crescute a acesteia pe scena internațională, prin capacitatea de reprezentare sau de a deveni membru al unei organizații internaționale²⁴.

Personalitatea juridică internațională va întări puterea de negociere a Uniunii, determinând-o să fie mai eficientă pe plan mondial și un partener mai vizibil pentru țările terțe și organizațiile internaționale.

Uniunea își propune, conform Strategiei de Securitate Europeană, să acționeze la scară globală și militează pentru formarea unei „ordini multilaterale eficiente”, fără a exclude acțiunile preventive. UE trebuie să fie mai activă, să-și dezvolte forțe rapide și flexibile, iar resursele strategice trebuie combinate și puse în comun. Se face referire și la un spectru mai larg de misiuni, inclusiv la operații de dezarmare, asistență în combaterea terorismului și reformă a sistemului de securitate. Relația transatlantică este considerată un element fundamental și de neînlocuit, iar NATO, drept o expresie importantă a acesteia. Proiectul apărării europene nu a evoluat spre o alternativă credibilă la securitatea furnizată de NATO, ci își demonstrează mai mult caracterul complementar²⁵.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

Procesul multilateral declanșat de Conferința de la Helsinki, a condus, în cele din urmă, la constituirea OSCE, concepută ca o organizație regională interguvernamentală. OSCE este cea mai cuprinzătoare organizație de securitate de tip regional și singura organizație din Europa considerată un acord regional în

²⁴ D. VĂTĂMAN, I. DAVID, *România și Uniunea Europeană. Istorie și actualitate*, Editura Pro Universitaria, București, 2008, p.56.

²⁵ C. BĂHNĂREANU, *op.cit.*, p.59.

sensul enunțat de Carta ONU (capitolul VIII, Acorduri Regionale, art.52-54). În prezent, OSCE cuprinde 56 de state membre aparținând spațiului euroatlantic care se întinde de la Vancouver (Canada) până la Vladivostok (Rusia), incluzând toate statele europene, SUA, Canada și toate republicile din fosta Uniune Sovietică, formând astfel cea mai mare organizație regională din lume²⁶.

OSCE este un instrument primar pentru alerta timpurie, prevenirea conflictelor, managementul crizelor și reabilitarea post-conflict în aria sa de activitate. Activitatea OSCE presupune trei dimensiuni ale securității: dimensiunea politico-militară; dimensiunea economică și de mediu; dimensiunea umană²⁷.

Prioritățile pe care OSCE și le-a stabilit vizează: consolidarea valorilor comune a statelor membre și sprijinirea acestora în edificarea unor societăți democratice, civile, bazate pe statul de drept; prevenirea conflictelor locale, restaurarea stabilității și păcii în zone de tensiune; eliminarea deficitului de securitate și evitarea creării unor noi sciziuni politice, economice sau sociale prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare. Misiunile OSCE au fost create în acest sens ca mecanisme de diplomatie preventivă necesare implicării directe și operative, pe teren, a instituției pan-europene²⁸.

Alți actori non-statali semnificativi ai sistemului internațional sunt: Comunitatea Statelor Independente, Organizația de Cooperare de la Shanghai, Liga Arabă, Organizația Conferinței Islamice, Cooperarea Economică Asia-Pacific, Uniunea Africană, Organizația Statelor Americane, marile corporații internaționale, alianțele unor ONG-uri cu acoperire mondială, structurile internaționale ale unor religii etc.²⁹.

Organizații neguvernamentale

Începând cu ultima decadă a secolului XX, pe scena relațiilor internaționale s-a conturat o nouă categorie de actori transnaționali, anume organizațiile neguvernamentale (ex.: Freedom House – SUA, Médecins sans Frontières – Franța) și organizațiile neguvernamentale internaționale (ex.: Amnesty International, Greenpeace, Human Rights Watch). Factorii care au condus și continuă să contribuie la dezvoltarea acestei tendințe sunt de ordin politico-diplomatic (reprezentarea ONG-urilor în cadrul ONU), academic (dezbateri privind conceptul de

²⁶ Ion DAVID, "Actorii sistemului internațional și puterea la începutul secolului al XXI-lea", *Analele Societății Române pentru Promovarea Științei, Educației și Culturii*, vol. 1, nr. 1, 2010, p. 17.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

societate civilă globală, ai cărei agenți principali sunt ONG-urile) și tehnic (Internet, sistemele de comunicații ce favorizează răspândirea rapidă a informației)³⁰.

Atât la nivel național, cât și internațional, ONG-urile militează pentru scopuri bine determinate, urmărind să influențeze indirect deciziile actorilor statali sau ale organizațiilor internaționale, prin manifestații, mass-media, cooptarea unor lideri politici, formatori de opinie sau factori decizionali la propria cauză. Mai mult, sunt implicate într-o serie de procese și politici care se derulează pe scena internațională, interacționând cu state sau diverse organizații internaționale: culeg informații privind violarea drepturilor omului, oferă expertiză și date în procesele de negociere a tratatelor privind mediul înconjurător, susțin diverse proiecte umanitare în cazul conflictelor/dezastrelor naturale sau participă la procesele de promovare și consolidare a principiilor și valorilor democratice³¹.

Minorități etnice (religioase)

Pe fondul unui mediu economic nefavorabil și a proliferării criminalității internaționale și transfrontaliere, cel mai adesea, printre factorii determinanți ai conflictelor se regăsesc: existența unor pretenții teritoriale reciproce, atât din partea statelor, cât și a unor actori non-statali; clivajele etnice/religioase; balanțele locale specifice de forțe și posibilitatea exercitării de presiuni din exterior asupra părților; scopurile și ambițiile liderilor; accesul actorilor – statali și non-statali la echipamente militare³².

Un rol din ce în ce mai important în determinarea cursurilor de acțiune a grupurilor minoritare îl are și implicarea sau neimplicarea factorilor externi (organizațiile de securitate). Mai mult, în lupta pentru auto-determinare a minorităților etnice și religioase, există situații în care acestea aplică în continuare un dublu standard, care permite minorităților devenite majorități să nege altor grupuri drepturile similare cu cele care le-au legitimat cererile³³.

Organizațiile teroriste

Tacticile câmpului de luptă se află într-un proces de diversificare, concretizat de creșterea numărului organizațiilor teroriste, a statelor vizate și de amplificarea violenței tehnicilor utilizate. Astfel se observă reorientarea grupărilor teroriste de la

³⁰ Teodor FRUNZETTI, *op.cit.*, ultima accesare 23.05.2011.

³¹ Ion DAVID, *op.cit.*, pp.18-19.

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem.*

țintele guvernamentale, diplomatice și militare către așa numitele „ținte ușoare” (trenuri, sinagogi, hoteluri, sedii de bănci), importante în special pentru că au o puternică încărcătură simbolică și asigură provocarea unui număr semnificativ de victime. Astfel de acțiuni au obiectivul de a determina presiuni din partea opiniei publice naționale asupra factorilor decizionali în sensul acceptării cererilor rebelilor³⁴.

Teroriștii și alte grupări armate și-au perfecționat o manieră sofisticată de exploatare a așa numitelor „zone gri”, în care guvernele dispun de o autoritate scăzută, în care se găsesc importante cantități de armament, populație săracă, preponderent musulmană, corupția este răspândită, iar principiile statului de drept sunt ca și inexistente (Africa de Vest, Afganistan, Sudan, Pakistan). Pentru Al-Qaeda și alte organizații teroriste, „zonele gri” reprezintă adevărate „paradisuri” pentru finanțarea activităților lor, considerând că serviciile de informații occidentale nu dispun de capacitatea, resursele sau interesul de a le urmări acțiunile în astfel de regiuni³⁵.

Concluzii

Noua paradigmă de securitate cuprinde probleme ca sărăcia, migrația, traficul de armament, droguri și persoane, riscuri de mediu, amenințări economice sau politice, epuizarea resurselor energetice, creșterea demografică și respectarea drepturilor omului, crima organizată, terorismul și, nu în ultimul rând, conflictele armate. Globalizarea securității presupune un „răspuns global” nu numai la riscuri și amenințări, ci și la cerințele de gestionare a acestora, de monitorizare și reducere a vulnerabilităților. Este necesară concentrarea pe realizarea unor mecanisme funcționale de securitate națională și internațională. De asemenea, se urmărește analiza problemelor de importanță globală și regională în comparație cu evenimentele din regiunea considerată obiect de studiu și din arealele adiacente. Securitatea nu mai este doar militară, este globală și trebuie să ia în considerare toate tipurile de amenințări, inclusiv cele la adresa mediului înconjurător sau rezultate din discriminări. Strategiile preventive credibile de securitate necesită noi standarde de securitate, în cadrul unor sisteme de securitate capabile să furnizeze avertismente timpurii și să dispună de capacități și disponibilități ridicate la nivel național și internațional. Lărgirea spectrului de riscuri neconvenționale, cu caracter transnațional, diversificarea tipologiei crizelor și a conflictelor generează provocări multiple care necesită reacții multidirecționale, bazate pe mobilitate, oportunitate, diversitate, coerență și complementaritate.

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ *Ibidem.*

BIBLIOGRAFIE

- BĂHNĂREANU, Constantin, *Resurse energetice, crize, conflicte*, București, Editura Militară, 2008.
- DAVID, Ion, „Actorii sistemului internațional și puterea la începutul secolului al XXI-lea”, *Analele Societății Române pentru Promovarea Științei, Educației și Culturii*, vol. 1, nr. 1, 2010.
- DOLGHIN, Nicolae, Dinu, Marin, Popa, Vasile, *NATO între certitudini și așteptări*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2004.
- KISSINGER, Henry, *Problems of National Strategy. A Book of Readings*, ed.V, 1971.
- ORZEAȚĂ, Marin, *Securitatea și continua transformare în secolul XXI. Eseuri*, București, Editura Militară, 2004.
- PAPE, Robert, *Soft Balancing Against the United States*, in *International Security*, vol.30, ISSUE 1, Summer 2005.
- SAVA, N. Ionel, *Studii de securitate*, București, Centrul Român de Studii Regionale, 2005.
- VĂTĂMAN, Dan, *Organizații europene și euroatlantice*, București, Editura Lumina Lex, 2008.
- VĂTĂMAN, Dan, David, Ion, *România și Uniunea Europeană. Istorie și actualitate*, București, Editura Pro Universitaria, 2008.

Surse Internet:

www.generatiaeuropeana.ro
www.lumeamilitara.ro

